

Náměty pro školy

Péče o demokratickou kulturu školy

K vytvoření prostředí, které je otevřené, respektující a spravedlivé ke všem bez rozdílu, může pomoci nastavení společných hodnot, kterými se škola chce řídit. Je důležité o hodnotách diskutovat, opakovat si je a snažit se je propsat do každodenních činností (při komunikaci se studujícími ve výuce i mimo ni, při jednání s kolegy a kolegyněmi na poradách, při telefonátu s rodiči).

Nastavení pravidel komunikace

Vytvoření srozumitelných pravidel, která nastavují normu komunikace pro studující, vyučující a další zaměstnance a zaměstnankyně. Je klíčové trvat na dodržování takových pravidel a modelovat je v běžných výukových i situacích. Může být snadnější začít s nastavením otevřené komunikace v pedagogickém sboru a postupně tento přístup přenášet do tříd.

Podpora vyučujících ve vyslyšení nápadů a potřeb žactva

Pro některé vyučující může být naslouchání studujícím nezvyklé nebo nemusí rozumět jejich důvodu. Pro zjištění, jak to mají naši kolegové a kolegyně, lze na poradě zařadit diskuzi, sdílet s ostatními přesvědčení, že je důležité a užitečné dát studujícím prostor pro participaci (posloužit mohou důvody nebo argumenty uvedené v tomto dokumentu), a vyslechnout si argumenty nebo obavy kolegů a kolegyně.

Vytváření prostoru pro vyjádření názoru

Může jít o podporu studujících v založení žákovského/školního parlamentu nebo o využití třídních hodin jako prostoru pro vyjádření potřeb, přání a nápadů na zlepšení chodu školy. Vedle tohoto se ale počítají i zdánlivě maličkosti jako diskuzní aktivita ve výuce či krátkých rozhovorů na chodbě o tom, jak nám dnes ve škole je. Studujícím pomůže vědět, že mohou bez obav své potřeby sdílet, protože se o ně někdo aktivně zajímá.

Pravidelné mechanismy zpětné vazby směrem k vedení

Dlouhodobý a pravidelný zájem vedení školy o zpětnou vazbu od studujících prostřednictvím parlamentů, senátů, studentských rad či spolků může pomáhat partnerskému přístupu a spolupráci na chodu školy. Fungovat mohou i pravidelné rozhovory či ankety o tom, co by studující na výuce či chodu školy chtěli změnit – a jejich zapojení do takové proměny.

Inspirace u ostatních škol

Začátky mohou být těžké, a proto může být podpůrné spojit se se školou, ve které je nastavena fungující demokratická kultura nebo mají fungující žákovský parlament. Často tyto informace můžete vyčíst z webových stránek škol.

Vzdělávání vyučujících v kompetencích posilujících participaci mladých

Učitelé a učitelky jsou pro participaci mladých naprosto klíčoví. Aby ji mohli podporovat, potřebují umět komunikovat popisně a partnersky, moderovat či facilitovat diskuze, reflektovat se studujícími jejich zkušenosti, učit se z vlastních chyb a modelovat transparentní prostředí. Cílem vedení škol by mělo být podpořit vyučující v rozvoji takových dovedností a v neposlední řadě akcentovat tyto dovednosti v přípravě učitelů a učitelek na fakultách.

Jasně vymezení možností a hranic participace

Studující potřebují mít srozumitelně vymezeno, v jakých oblastech mohou ovlivňovat rozhodování a kde jsou hranice dány právním rámcem, školním řádem nebo kapacitními možnostmi školy. Otevřené k participaci mohou být například úpravy školního řádu, pravidel hodnocení v rámci předmětů, organizace školních akcí, využívání společných prostor, podoba třídnických hodin nebo nastavení preventivních a podpůrných opatření. Konkrétně vymezený rámec předchází frustraci ze zdánlivého zapojení bez skutečného vlivu.

Zajištění návratnosti a uzavírání participačních procesů

Participativní procesy by měly mít jasné zakončení a zpětnou vazbu. Pokud studující předkládají podněty prostřednictvím parlamentů, studentských rad, dotazníkových šetření nebo setkání s vedením školy, je nezbytné informovat, které návrhy byly přijaty, které jsou v realizaci a proč některé nelze uskutečnit. Zpětná vazba může probíhat prostřednictvím školních informačních kanálů, třídnických hodin nebo setkání se zástupci studujících a je klíčová pro udržení důvěry a ochoty se zapojovat.

Citlivá práce s různou mírou zapojení studujících

Studující se liší v míře ochoty, možnostech i formách zapojení. Vedle členství v parlamentu nebo studentské radě by škola měla nabízet i méně exponované způsoby, například anonymní podněty, menší pracovní skupiny, strukturované konzultace nebo cílené diskuze v rámci výuky. To podporuje zapojení i těch, kteří se běžně neozývají, a posiluje inkluzivní a bezpečné prostředí pro participaci.

Náměty pro systémové aktéry

Systematické zapojování mladých do plánování opatření

Zapojovat mladé lidi do plánování a přípravy opatření, která mají vést ke zlepšování kvality života, wellbeingu a vzdělávání. Vhodným nástrojem může být zřizování konzultačních platforem mladých lidí na místní, regionální i národní úrovni, které umožní dlouhodobý dialog a kontinuální spolupráci.

Pravidelné zjišťování zkušeností a potřeb mladých

Realizovat pravidelná šetření mezi mladými lidmi zaměřená na jejich spokojenost s tím, jak je podporován jejich wellbeing, duševní zdraví a rozvoj potenciálu. Získaná data by měla sloužit nejen k evaluaci stávajících opatření, ale také jako podklad pro jejich další úpravy.

Podpora inovací a iniciativ vedených mladými

Využívat kreativní potenciál mladých lidí prostřednictvím podpory vzniku inovativních nápadů, projektů a řešení, která reagují na aktuální společenské výzvy. Důležité je vytvářet podmínky pro to, aby tyto iniciativy měly možnost reálného dopadu a nebyly omezeny pouze na pilotní nebo symbolické aktivity.

Podpora aktivního zapojení mladých do řešení společenských problémů

Podporovat mladé lidi v tom, aby se aktivně podíleli na hledání řešení společenských problémů a měli možnost svá řešení prezentovat veřejnosti i relevantním institucím. Viditelnost a uznání jejich práce posilují důvěru mladých ve veřejné instituce a smysluplnost participace.

Zajištění návratnosti a zpětné vazby v participačních procesech

Participace mladých by měla být doprovázena jasnou a dohledatelnou zpětnou vazbou. V praxi to může znamenat například povinnou součást výstupů z kulatých stolů, poradních orgánů nebo konzultací s mladými ve formě stručné zprávy „jaké podněty zazněly a jak s nimi bylo naloženo“. Taková informace může být součástí důvodové zprávy, závěrečného shrnutí konzultací nebo zveřejněna spolu s návrhem opatření.

Podpora kompetencí dospělých, kteří participaci zajišťují

Smysluplná participace vyžaduje odborné kompetence dospělých, kteří procesy připravují a vedou. Systémoví aktéři mohou tyto kompetence podporovat například prostřednictvím metodických pokynů, akreditovaných vzdělávacích programů, interních školení nebo doporučených standardů práce s participací mladých. Zaměřit se lze zejména na facilitaci diskuzí, práci s různými skupinami mladých, partnerskou komunikaci a vyhodnocování dopadů participace.

Ukotvení participace mladých v závazných strategických a plánovacích dokumentech

Participace mladých by neměla být závislá na jednotlivých projektech nebo osobním zájmu dílčích aktérů. Konkrétním krokem může být zakotvení povinné konzultace s mladými lidmi při přípravě národních, krajských a místních strategií, akčních plánů nebo koncepcí v oblasti vzdělávání, wellbeingu a duševního zdraví. Výsledky těchto konzultací by měly být popsány v samotném dokumentu, například v analytické části, v kapitole o zapojení veřejnosti nebo v hodnotící zprávě k plnění strategie.

Náměty pro studující

Záleží ti na tom, co se děje kolem tebe? Chceš vyjádřit svůj pohled na to, jak funguje tvoje škola, fakulta nebo prostředí, ve kterém žiješ? Zapojení se do dění může mít mnoho podob a neexistuje jeden správný způsob. Pokud hledáš, jak začít, můžeš:

Vyjádřit svůj názor, pokud se na to cítíš.

Vyjádřit názor vyžaduje odvahu a není samozřejmostí. Pokud máš možnost se o něj podělit a cítíš se bezpečně, zkus to. Pokud se bezpečně necítíš nebo nemáš pocit, že bys byl či byla vyslyšen*a, je v pořádku se do zapojení nepouštět. Participace má být dobrovolná a bezpečná.

Zajímat se o názory druhých a naslouchat jim.

Ne pro všechny je jednoduché vyjádřit svůj názor nebo své potřeby. Zájem o názory ostatních a ochota naslouchat mohou pomoci otevřít dialog a obohatit společné přemýšlení o tom, co ve škole nebo v okolí funguje a co by se dalo změnit.

Podpořit někoho, kdo se obtížně dostává ke slovu.

Všimneš-li si ve svém okolí někoho, kdo má co říct, ale váhá nebo se mu nedaří zapojit, můžeš mu pomoci. Může jít o předání slova, povzbuzení k vyjádření názoru nebo společnou přípravu toho, co chce říct. Vzájemná podpora posiluje hlas studujících jako celku.

Ujasnit si, jakým způsobem chceš své podněty předat.

Pomáhá promyslet si, co chceš sdělit, komu a v jaké formě. Máte-li již konkrétní nápady na zlepšení fungování školy nebo okolí, může být užitečné si je sepsat a strukturovat.

Vyhledat vyučující nebo jinou dospělou osobu, které důvěřuješ.

Spojení s vyučujícím nebo vyučující, školním psychologem či jiným pracovníkem školy může dodat jistotu a pomoci nasměrovat další kroky. Taková osoba může pomoci s formulací návrhu, poskytnout zpětnou vazbu nebo zprostředkovat kontakt s vedením školy.

Požádat o schůzku s vedením školy a představit svůj návrh.

Pokud máš konkrétní podnět, můžeš jej po domluvě představit vedení školy. Využití podpory vyučujícího nebo vyučující, který tě zná, může celý proces usnadnit a pomoci navázat první kontakt.

Zapojit se do existujících struktur nebo se podílet na jejich vzniku.

Po dohodě s vedením školy se můžeš zapojit do žákovského nebo studentského parlamentu, jehož cílem je podílet se na chodu školy, zprostředkovávat komunikaci mezi studujícími a vedením a přicházet s návrhy na zlepšení školního prostředí. Pokud taková struktura neexistuje, lze se podílet i na jejím založení, s čímž mohou pomoci i jiné již fungující organizace..

Začít menšími a konkrétními kroky.

Participace nemusí mít hned podobu formální struktury. Může jít například o schránku na podněty nebo schránku důvěry, otevření tématu v rámci třídnických hodin, sdílení potřeb se školním psychologem nebo komunikaci s rodiči, kteří mohou podněty přinášet prostřednictvím rodičovských sdružení či školské rady.

Zajímat se o to, jak s podněty škola pracuje.

Pokud své nápady sdílíš, má smysl se ptát, jak s nimi bylo naloženo a jaké kroky budou následovat. Zájem o zpětnou vazbu pomáhá posilovat smysluplnost participace a důvěru v celý proces.

Hledat možnosti zapojení i mimo školu.

Zapojení se nemusí odehrávat pouze ve škole. Cenné zkušenosti lze získat i v komunitách, ve kterých žiješ, v místních iniciativách, spolcích nebo neformálních skupinách. I drobné aktivity mohou mít význam a přispívat ke změně okolního prostředí.

Náměty se stanou součástí pozičního dokumentu *Hlas mladých ve vzdělávání*, jehož náhled najdete [ZDE](#).

POZNÁMKY: